

Remissvar avseende "Ett utvidgat skydd mot åldersdiskriminering" (SOU 2010:60), IJ2010/1419/DISK

Sammanfattning

IAF har i princip inget att invända mot utredningens förslag om ett utökat skydd mot diskriminering inom arbetslöshetsförsäkringen på grund av ålder samt bedömningen att merparten av de lagreglerade åldersgränser som finns inom regelverket bör kunna omfattas av en generell undantagsregel som föreslås bli införd i diskrimineringslagen (2008:567). Däremot anser IAF att den åldersgräns om 20 år som gäller för rätten till grundersättning kan ifrågasättas om det införs ett lagkrav på att särbehandling inom arbetslöshetsförsäkringen ska ha ett berättigat syfte. IAF anser därför att ett sådant undantag från diskrimineringsförbudet kräver en särskild och mera preciserad undantagsregel. IAF ifrågasätter även om tillämpningen i vissa fall av regler om pensionavdrag i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring (ALF) kommer att vara förenlig med det föreslagna lagkravet på att diskriminering inom arbetslöshetsförsäkringen i samband med ålder ska ha ett berättigat syfte och vara lämplig och nödvändig för att uppnå syftet.

5.6.3 Överväganden och förslag

Inom arbetslöshetsförsäkringen förekommer vissa författningsreglerade åldersgränser.

IAF instämmer i utredningens förslag om att diskrimineringsförbudet i diskrimineringslagen kompletteras så att det innefattar även ett förbud mot diskriminering i samband med ålder. I likhet med utredningen finner IAF även att en generell undantagsregel bör införas för att särbehandling ska kunna ske beträffande åldersgränser som har ett berättigat syfte, om de medel som används är lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet.

En lagreglerad åldersgräns som bör rymmas inom undantaget avser enligt IAF:s uppfattning rätten till arbetslöshetsersättning vid uppnådd pensionsålder om 65 år i ALF. Visserligen kan arbetstagare välja att arbeta till dess att han eller hon är 67 år, men detta är en möjlighet, inte något tvång. Den officiella pensionsåldern är 65 år. I konsekvens med 65-årsgränsen i ALF anser IAF, i likhet med utredningen, att de åldersgränser som anges i lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor (LAK) avseende ett medlemskaps upphörande och rätten att beviljas inträde i en kassa är berättigade och bör kunna rymmas inom undantagsbestämmelsen i diskrimineringslagen.

Härutöver finns åldersgränser om 25 och 18 år avseende överhoppningsbar tid respektive rätten till förlängd ersättningsperiod i ALF. Även dessa åldersgränser får enligt IAF:s uppfattning anses ha ett berättigat syfte och rymms inom undantagsregeln.

Däremot anser IAF att åldersgränsen om 20 år för rätten till grundersättning kan ifrågasättas med hänsyn till det föreslagna diskrimineringsförbudet i 2 kap. 14 § diskrimineringslagen.

Ungdomsinsatserna kommunala ungdomsprogram och ungdomsgarantin avskaffades den 1 december 2007, då jobbgarantin för ungdomar infördes.

Denna innebär i korthet att personer som fyllt 16 men inte 25 år, och som varit sammanhängande arbetslösa och anmälda på Arbetsförmedlingen i tre månader, av förmedlingen anvisas till Jobbgarantin för ungdomar. Garantin påverkar emellertid inte kommunens informationsansvar eller skyldighet att erbjuda ungdomar under 20 år gymnasieutbildning¹.

Den omständigheten att ungdomar under 20 år omfattas av jobbgarantin för ungdomar medför i sig inga svårigheter. Däremot kan IAF notera att ungdomar som ännu inte fyllt 20 år, men som efter arbete genom vilket de uppfyllt ett arbetsvillkor blir arbetslösa och anvisas till jobbgarantin för ungdomar, endast kan få ersättning i form av utvecklingsersättning – inte aktivitetsstöd motsvarande dagpenningen i arbetslöshetsersättningen.

Tjugoårsgränsen i arbetslöshetsförsäkringen har en stark anknytning till de särskilda bestämmelserna om nyutträdna på arbetsmarknaden.

Genom införandet av det kontanta arbetsmarknadsstödet 1974, tillkom det särskilda bestämmelser om nyutträdna eller återinträdna på arbetsmarknaden som sedermera kom till uttryck i det s.k. studerandevillkoret och särskilda studerandevillkoret.

Syftet med studerandevillkoret var att ge ett ekonomiskt skydd åt dem som önskade inträda på arbetsmarknaden. Det var avsett såväl för ungdomar som efter sin utbildning trädde ut på arbetsmarknaden som för äldre som efter en tids bortavaro genomgick en kompletterande utbildning och önskade återinträda på arbetsmarknaden. Den utbildning som skulle grunda rätt till ersättning skulle därför vara ägnad att underlätta möjligheterna att träda ut i förvärvslivet².

Alla slags heltidsutbildningar över grundskolenivå som omfattade minst ett läsår eller studier där läsårsindelning inte fanns - studier av normal omfattning under ett år - och som berättigade till studiesocialt stöd, kunde grunda rätt till ersättning. Det kunde t.ex. vara fråga om universitetsstudier, folkhögskolestudier och gymnasieutbildning inom ungdomsskolan eller vid den kommunala vuxenutbildningen.

Studier utan påvisbart resultat t.ex. universitetsstudier i enstaka kurser utan fullgjorda prov eller enstaka ämnen på gymnasienivå kunde inte godtas som grund för att erhålla ersättning.

Från och med den 1 januari 2007 togs studerandevillkoret bort. Enligt IAF:s mening är det svårt att därefter se något berättigat syfte bakom en åldersgräns för rätten till grundersättning. I detta sammanhang bör noteras att någon

¹ Jfr prop. 2006/07:118 s. 22 ff

² Jfr prop. 1973:56 s. 209 ff

åldersgräns inte finns för ungdomars rätt till inkomstrelaterad ersättning, om de förutom grundvillkor och arbetsvillkor även uppfyller medlemsvillkoret.

Såväl studerandevillkoret, det särskilda studerandevillkoret som också ungdomsinsatserna kommunala ungdomsprogram och ungdomsgarantin har upphört den 1 januari 2007 respektive den 1 december 2007.

Visserligen kan sägas att staten och kommunerna numera har ett gemensamt ansvar för unga människor som är utan arbete. Det är dock svårt att se något berättigat syfte bakom en reglering som enbart på grund av ålder utestänger den som uppfyller alla de övriga villkoren från rätt till arbetslöshetsersättning i form av grundbelopp. I sammanhanget kan tilläggas att ungdomar som skaffat sig ett reguljärt arbete ofta även har kostnader för boende och eget hushåll.

Åldersgränsen om 20 år för rätt till grundbeloppet är således enligt IAF:s mening diskriminerande. Det kan också ifrågasättas om denna åldersgräns ryms inom det generella undantaget i förslaget till ny lydelse av 2 kap. 14 § diskrimineringslagen. IAF anser därför att ett sådant undantag från diskrimineringsförbudet kräver en särskild och mera preciserad undantagsregel.

Övrigt

Arbetslöshetsförsäkringen avser att kompensera för den inkomstförlust som uppstår vid förlust av arbete. Bestämmelserna i ALF om pensionsavdrag syftar till att motverka överkompensation, dvs. att förhindra att den enskilde för samma tidsperiod och inkomstförlust får dubbla ersättningar - t.ex. arbetslöshetsersättning och pension - samtidigt.

I detta sammanhang har IAF uppmärksammat negativ särbehandling av personer som dels uppnått en ålder som möjliggör förtida uttag av folkpension, dels varit långvarigt sjukfrånvarande och sedermera återinträder på arbetsmarknaden genom halvtidsarbete.

Detta kan illustreras med följande exempel:

En person omfattas av inkomstbortfallsförsäkringen.

Personen har arbetat heltid men har på grund av sjukdom uppburit hel sjukersättning under flera år. Personen försöker komma tillbaka till arbetslivet genom att ta ett halvtidsarbete. Efter en tid med halvtidsarbete och halv sjukersättning upphör rätten till halv sjukersättning. För att lösa sin situation kombinerar personen då halvtidsarbetet med förtida uttag av folkpension. Efter ytterligare en tid förlorar personen sitt halvtidsarbete. Till följd av bestämmelserna om pensionsavdrag i ALF görs en samordning av pensionen och den dagpenning som grundas på dagsförtjänsten av det förlorade halvtidsarbetet. Det innebär att ersättningsnivån på den enskildes dagpenning kommer att utgöra 65 procent av den enskildes dagsförtjänst grundad på halvtidsarbetet. Härutöver dras 1/260 av av årspensionen från den framräknade dagpenningen (jfr 27 § och 32 § ALF)

I ovan redovisat exempel blir den enskilde underkompenserad genom att pensionen, som avser att täcka 50 % av det forna heltidsarbetet eller sjukersättningen samordnas enligt ovan med dagpenningen grundad på det resterande halvtidsarbetet, som inte till någon del täcks av pensionen.

Enligt IAF:s uppfattning kan det ifrågasättas om tillämpningen enligt ovan kommer att vara förenlig med det förslagna lagkravet på att diskriminering inom arbetslöshetsförsäkringen i samband med ålder ska ha ett berättigat syfte och vara lämplig och nödvändig för att uppnå syftet.

I detta ärende har Anne-Marie Qvarfort beslutat. Carina Karlsson har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också Lars Seger och, Gunilla Wandemo deltagit.

Anne-Marie Qvarfort

Carina Karlsson